

Royal Scottish National Orchestra

Jan Lisiecki speelt Beethovens Derde Pianoconcert

Uitvoerenden

Thomas Søndergård
Jan Lisiecki

dirigent
piano

Programma

Britten
Beethoven
Rachmaninov

Four Sea Interludes uit Peter Grimes
Pianoconcert nr. 3
Symfonische dansen

Programmatoelichting

‘Mijn leven als kind werd bepaald door de loeiende zee.’ Vertelde Benjamin **Britten**, geboren in Lowestoft in Suffolk aan de Britse oostkust, eens. Water en zout, wier en vis, zeil en touw, de zich in de golven spiegelende maan, denderende stormen, de arme vissersbevolking: in zijn opera *Peter Grimes* wilde hij het allemaal weergeven. Deze opera met zijn tragische hoofdpersoon – een eenzaam man die er onterecht van wordt verdacht een kind te hebben vermoord – is de zee. Voor de concertzaal lichtte Britten er de *Four Sea Interludes* uit. ‘Dagenraad’ is ‘de wind die door het takelwerk van de boten [...] suist [...], de golfslag van de zee en het knarsen van het grind bij vloed.’ ‘Zondagochtend’ imiteert de klank van zware kerkklokken. In ‘Maanlicht’ baden zee en dorp in het licht van de maan. En een echte ‘Storm’ op zee kon niet uitblijven.

Die 3e april 1803 in het Theater an der Wien... Je moest wel heel veel van Beethoven houden, wilde je het volhouden. Toen gingen op één concert in première: de Eerste en Tweede symfonie, het oratorium Christus am Ölberge, het Derde pianoconcert en nog wat kleiner werk. Allemensen. Niet alleen het publiek werd op de proef gesteld, de musici zacht gezegd ook. Al vanaf ’s morgens 8 uur was er gerepeteerd. Om pas tegen drieën te eindigen. Vorst Karl Lichnowsky, Beethoven-vriend, had om de gemoederen te sussen en het fysiek te sterken, maar grote manden brood, koud vlees en wijn laten aanrukken. Maar erg best werd de uitvoering toch niet...

Beethovens *Derde pianoconcert*: vol nieuwigheden. Na de machtige orkestinleiding, een compositie op zich, presenteert de pianist zich niet met een eigen thema zoals toen gebruikelijk, maar met een... *toonladder*. Wonderbaarlijk moment; was een toonladder bij Beethovens mindere collega’s lege, vreugdeloze stof, de virtuoze stoplap bij uitstek, Beethoven maakt er op deze plaats een karakteristiek gebaar mee. Opvallend ook een paukenpassage direct na de cadens: zacht arpeggio’s spelend, bekommt de piano van een flinke krachttour terwijl de pauk bescheiden doch nadrukkelijk met een gepunteerd ritme de aandacht vraagt. Dat was echt de eerste keer in de geschiedenis dat een solist een *pauk* mocht begeleiden.

Een oude man. Lang, gegroefd, perkamentachtig gelaat, de ogen bijna spleten en met wallen eronder. Het kortgeknipte haar en de wenkbrauwen echter nog ravenzwart. De zeer lange gestalte vermoeid maar indrukwekkend. De enorme handen met sterke contouren van de aderen maar de pianistenvingers door veel oefening nog rap en lenig. Sergej Rachmaninov, 67 jaar oud. Onlangs onderging hij nog een zware operatie. En dan toch. Al vier jaar heeft hij niets meer gecomponeerd. In Amerika, waarheen hij na de Russische revolutie van 1917 was gevlucht, schreef hij überhaupt al weinig. Maar nu, zomer 1940: in anderhalve maand staat opeens de voltooide short score op papier van een gloednieuw werk...

'Ik begrijp zelf niet hoe het is gegaan. Ze moeten mijn laatste vonk zijn geweest...' Laatste vonken zijn het inderdaad; er zou, hoewel Rachmaninov nog drie jaar zou leven, niets meer op volgen. Dit werk, de *Symphonic Dances*, bevat verzoenende elementen. Het is gedaan; het is goed zo. Aan het eind van de eerste dans citeert hij het hoofdthema van zijn *Eerste symfonie* waarmee hij, traumatische ervaring, op zijn 24e de boot in was gegaan. Nooit had hij er meer naar willen omkijken, en zie, nu dit citaat. Het klinkt, plotseling zacht opbloeiend in de violen, alsof hij er vrede mee heeft. En dan, aan het slot van de derde dans: de melodie van het *Dies Irae* (Dag des Oordeels) die in zoveel van zijn werken als obsessief had rondgespookt, wordt gekoppeld aan het berustende Opstandingsgezag *Alleluia*.

(Geschreven door: Stephen Westra)

Royal Scottish National Orchestra (RSNO), opgericht in 1891, is een van Europa's meest toonaangevende symfonieorkesten en speelt een essentiële rol in het Schotse muziekleven. Onder leiding van muzikaal leider Thomas Søndergård treedt het orkest regelmatig op tijdens het Edinburgh International Festival en de BBC Proms en heeft het tournees gemaakt door de VS, China en Europa. Het RSNO geniet een wereldwijde reputatie vanwege de kwaliteit van zijn opnames en neemt soundtracks op voor films, televisie en videogames in zijn eigen opnamestudio in Glasgow.

De Deense dirigent **Thomas Søndergård** is chef van zowel het RSNO als het Minnesota Orchestra. Daarnaast leidde hij orkesten als de Berlin Philharmonic, Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, New York Philharmonic, London Symphony en het Concertgebouworkest. Ook bij de Scandinavische orkesten is hij zeer gezien. Hij maakte tournees naar China, Korea, Australië en Nieuw-Zeeland. In januari 2022 kreeg Søndergård van de Deense koningin Margaretha II de Koninklijke Ridderorde uitgereikt (Ridder af Dannebrogordenen). Een jaar later ontving hij de Nielsen Foundation Honorary Award voor zijn bijdragen aan het Deense muziekleven.

De jonge Canadese pianist **Jan Lisiecki** geeft per seizoen zo'n 100 concerten wereldwijd, waarbij hij samenwerkte met dirigenten als Claudio Abbado, Antonio Pappano en Yannick Nézet-Séguin. Hij was solistisch te horen bij de New York Philharmonic, Staatskapelle Dresden en het Orchestre de Paris. Al op zijn 15e tekende hij een platencontract met DGG. 18 jaar oud was hij de jongste ontvanger ooit van de Gramophone's Young Artist Award. T.g.v. het Beethovenjaar 2020 maakte Lisiecki vanuit het Konzerthaus Berlin een opname van Beethovens vijf pianoconcerten, waarbij hij vanachter de piano de Academy of St Martin in the Fields leidde.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Do 13 nov '25	Gewandhausorchester	Seong-Jin Cho speelt Mendelssohn
Do 19 mrt '26	Orchestra Filarmonica della Scala & Riccardo Chailly	Tsjajkovski's Vierde Symfonie
Vr 8 mei '26	Academy of St Martin in the Fields	Lucas & Arthur Jussen spelen Mozart en Bach

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

